תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא בברייתא, שמבואר בה גם כן כאמור, מדוע אין מספיקה תגלחת אחת לנזיר ולמצורע, וְזֶה – המצורע מגלח לִפְנֵי בְּיאַת מַיִם (חַיִּים) – קודם שטבל במים, וְזֶה – הנזיר שנטהר מטומאתו מגלח לְאַחַר בְּיאַת מַיִם. ואם היה נזיר טהור והוא מצורע, אין עולה תגלחת אחת לשני החיובים מטעם נוסף, שכן זֶה – המצורע תגלחתו השניה היא לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים של קרבנותיו על גבי המזבח, וְזֶה – נזיר העומד בטהרתו מגלח לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים של קרבנותיו על גבי המזבח:

שנינו במשנה: שָׁתְּגִלַּחַת הַנָּגַע וְכוּ' דוחה תגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי אבל בזמן שהוא ספק אינו דוחה:

הגמרא מביאה ספק בענין זה: בָּעֵי [–נסתפק] רָמֵי בַּר חָמָא, הָנֵי אַרְבַּע תִּגְלָחוֹת דְּקָאָמַר – אלו ארבע התגלחות שמגלח נזיר שנטמא במת וגם היה מצורע, האם בכולם התגלחת מְשׁוּם מִצְוָה – מעיקר המצוה, אוֹ שמא התגלחת השלישית שמשום נזיר טמא, עיקר מצותה מְשׁוּם אַעֲבוּרֵי שֵׂעָר טוּמְאָה – כדי שיעביר את השער שהיה עליו בשעת טומאה.

מבררת הגמרא: לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ – מה החילוק להלכה היוצא מבין צדדי הספק. מבארת הגמרא: לְעַבּוּרֵי בְּנָשָׂא – האם נזיר טמא יכול לצאת ידי חובת תגלחת בהעברת השער על ידי סם. אִי אָמְרַתְּ שהתגלחת מְשׁוּם מִצְוָה בעצמה היא, לְעַבּוּרֵי בְּנָשָׂא לֹא – אינו יכול להעביר את השער על ידי סם, אלא צריך דווקא על ידי תער, כדין כל גילוח של מצוה, וְאִי אָמְרַתְּ שעיקר המצוה מְשׁוּם אַעֲבוּרֵי שֵׂעָר טוּמְאָה – להעביר את השער הטמא, אזי אֲפִילּוּ סָכִּיז נָשָׂא נַמִּי – אף אם העביר את השער על ידי שסך אותו בסם, יצא ידי חובתו. מַאי – מה ההלכה בספק זה.

הגמרא פושטת את הספק: אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע, שבברייתא לעיל (ס.) בענין נזיר שהתעוררו לו ספק טומאה וספק צרעת, שנינו, וּמְגַלֵּחַ נזיר זה מספק אַרְבַּע תִּגְלָחוֹת, וכפי שנתבאר לעיל. אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מְשׁוּם אַעֲבוּרֵי שֵׂעָר טוּמְאָה – אם עולה על דעתך שהגילוח השלישי עיקר מצותו רק כדי להעביר ממנו את השיער הטמא, אם כן אֲפִילּוּ בְּשָׁלֹשׁ מתוך הארבע תגלחות נַמִּי סַגְיָא לֵיהּ – גם יספיקו לו, שזו השלישית שמשום נזיר טמא אין בה צורך, שהרי כבר העביר את השער הטמא בתגלחות המצורע שקדמו. ומכך שאמרה הברייתא שמגלח ארבע תגלחות, שְׁמַע מִינָּהּ – מוכח ממנה, שגם בנזיר טמא הגילוח הוא מְשׁוּם מִצְוָה – מעיקר המצוה, שְׁמַע מִינָּהּ:

הדרן עלך שני נזירים

משנה

הַכּוּתִים – העובדי כוכבים אֵין לָהֶם נְזִירוּת, ואף אם קיבלוה על עצמם אינה חלה, ומותרים לשתות יין ולהיטמא למתים, ואף אם נהגו נזירות כדין אין מקבלים מהם קרבנות נזירות. נָשִׁים וַעֲבָדִים כנענים יֵשׁ לָהֶן נְזִירוּת.

ישנו חוֹמֶר בְּנזירות של נָשִׁים מִבַּעֲבָדִים, שֶׁהוּא – האדון כּוֹפֶה אֶת עַבְדּוֹ [שקיבל על עצמו נזירות ללא רשותו] לשתות יין, משום שהעבד משועבד לו, וְאילו הבעל אֵינוֹ כּוֹפֶה אֶת אִשְׁתּוֹ לשתות יין אם נזרה [אמנם רשאי הבעל להפר לה את נזירותה, ואז לא תהא נזירה כלל ותהא מותרת לשתות יין, אבל כל עוד לא הפר לה, אינו רשאי לכפותה לשתות יין]:

גמרא

הגמרא מבררת את מקור הדין ששנינו במשנה: קָתָנֵי במשנה 'הַכּוּתִים אֵין לָהֶם נְזִירוּת', מבררת הגמרא: מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מנין לומדים זאת [הרי הם יכולים לנדור כישראל, ונזירות גם היא נדר], דִּתְנוּ רַבָּנָן בברייתא, נאמר בתחילת פרשת נזירות (במדבר ו ב) 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', הרי שפרשה זו נאמרה לבני ישראל דווקא וְלֹא לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים [והרי שאין לעובדי כוכבים נזירות], והמשך הפסוק הוא 'וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם', ומה בא הדבר לומר, לְרַבּוֹת אֶת הָעֲבָדִים, שיכולים לקבל על עצמם נזירות.

מקשה הגמרא: לָמָּה לִי קְרָא – מדוע יש צורך בכך, הָאָמַרְתָּ ש'כָּל מִצְוָה שֶׁהָאִשָּׁה חַיֶּבֶת בָּהּ עֶבֶד חַייָב בָּהּ'. מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא שַׁאנִי הָכָא לגבי נזירות דְּאָמַר קְרָא בפרשת נדרים (במדבר ל ג) 'לֶאֱסֹר אִיסָּר עַל נַפְשׁוֹ', שהפסוק עוסק בְּמִי שֶׁנַּפְשׁוֹ קְנוּיָה לוֹ ובכחו לאסור איסר על נפשו, יָצָא עֶבֶד שֶׁאֵין נַפְשׁוֹ קְנוּיָה לוֹ, כיון שהוא ברשות אדונו, ונפשו קנויה לאדונו. והוֹאִיל וְאֵין נַפְשׁוֹ קְנוּיָה לוֹ ואם נדר נדרו בטל, אֵימָא דלגַבֵּי נְזִיר נַמִּי לֹא יוכל לקבל על עצמו נזירות, קָמַשְׁמַע לָן דרשה מיוחדת שיכול לקבל.

הגמרא ממשיכה לדון בברייתא: אָמַר מַר, נאמר בפסוק 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְלֹא לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. מקשה הגמרא: וְכִי כָּל חַייָבָא דְּכְתִיב בפסוק 'יִשְׂרָאֵל' אנו לומדים כך, שעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לֹא, וְהָא גַּבֵּי פרשת עֲרָכִין מצינו שאין ממעטים את העובדי כוכבים לגמרי, דִּכְתִיב בפרשת ערכין (ויקרא כז ב) 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְתַנְיָא בברייתא, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲרִיכִין – מקבלים על עצמם להביא [להקדש] את ערכם או את ערכו של אחר, וְאֵין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַעֲרִיכִין – אינם יכולים לקבל על עצמם להביא ערך [אף שיכולים לנדור ולהתנדב], יָכוֹל לֹא יְהוּ העובדי כוכבים נֶעֱרָכִין – שמא אין להם 'ערך' כלל, ואף בני ישראל שיכולין לקבל על עצמם להביא ערך של אדם אחר, מכל מקום לא יוכלו לקבל על עצמם להביא את ערכו של פלוני עובד כוכבים, אלא רק את ערכם שלהם עצמם או את ערכו של ישראל אחר, תַּלְמוּד לוֹמַר 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַה'' (ויקרא כז ב), ללמד ולרבות שאף עובד כוכבים שאינו יכול להעריך, דהיינו לקבל על עצמו להביא ערך, מכל מקום אפשר להעריך בו. וגם לגבי נזירות נאמר כך, שאמנם יש למעט מתיבות 'בני ישראל' שעובדי כוכבים אינם יכולים לקבל נזירות ולהביא קרבן כישראל, ומכל מקום יש ללמוד ולרבות מתיבת 'איש', שאם קיבלו העובדי כוכבים נזירות, תחול נזירותם ויהיו אסורים לשתות יין ולהיטמא למתים, אף שלא יוכלו להביא קרבן.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָכָא – לגבי נזירות, דְּאָמַר קְרָא על הנזיר 'לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יְטַמָּא', ויש ללמוד שהפרשה עוסקת בְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָב, יָצָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁאֵין לוֹ אָב, ולא שייך בו ציווי זה שלא יטמא לאביו ולאמו, וכיון שלא שייך בו ציווי זה, על כרחך שאינו יכול לקבל על עצמו נזירות כלל, גם לא לגבי טומאה ושתיית יין. ואם כן אי אפשר לרבות מ'איש' שנזירותו תחול לגבי טומאה ושתיית יין.

מבררת הגמרא: לְמַאי – לגבי מה נחשב העובד כוכבים כמי שאין לו אב, אִילֵימָא לְעִנְיַן יְרוּשָׁה הוא נחשב כמי שאין לו אב, וְהָאָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עוֹבֵד כּוֹכָבִים יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו דְּבַר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כ ה) 'כִּי יְרוּשָׁה לְעָשְׂו נָתַתִּי אֶת הַר שֵׂעִיר', דהיינו להורישו לבניו. מתרצת הגמרא: אֶלָּא דורשים את הפסוק שאין הנזירות נוהגת אלא בְּמִי שֶׁמּוּזְהָר עַל כִּיבּוּד אָבִיו, והיינו ישראל, יצא העובד כוכבים שאינו מוזהר על כיבוד אב, ולפיכך אינו כלול בפרשת נזירות.

מקשה הגמרא: מִי כְּתִיב 'כַּבֵּד אָבִיךָ' גַּבֵּי נָזִיר שנתלה את זה בזה. מתרצת הגמרא: אֶלָּא אָמַר קְרָא בפרשת נזיר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יְטַמָּא' – ויש ללמוד מפסוק זה שהפרשה עוסקת בְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ טוּמְאָה, והיינו ישראל ששייכת בו טומאה וטהרה, ולא בעובד כוכבים,

1 **יָצָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁאֵין לוֹ טוּמְאָה** – שאפילו נגע במת, אינו נטמא.
2 הגמרא מבררת את המקור לכך: **מְנָלַן דְּלֵית לְהוּ** לעובדי כוכבים
3 **טוּמְאָה, דְּאָמַר קְרָא** (במדבר יט ב) **'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא** [לא
4 ייטהר מטומאתו, ונכנס כך למקדש] **וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִתּוֹךְ**
5 **הַקָּהָל', בְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קָהָל, יָצָא** זֶה העובד כוכבים **שֶׁאֵין לוֹ קָהָל** [כיון
6 שקהל עובדי כוכבים אינו קרוי 'קהל'], ואם כן יש להוכיח מכאן
7 שלעובדי כוכבים אין טומאה.
8 הגמרא דוחה: **מַאי** – מה הוכחה היא זו, **דִּלְמָא בָּרֵת הוּא דְּלָא**
9 **מְיַחַיֵּיב** העובד כוכבים, **אֲבָל אִיטַּמּוֹיֵי מִיטַּמּוּ וְשַׁייְיכַת בְּהֶם טוּמְאָה.**
10 אומרת הגמרא: אלא מקור אחר לדבר, **אָמַר קְרָא 'וְהָזָּה הַטָּהוֹר עַל**
11 **הַטָּמֵא'**, והרי תיבות 'על הטמא' מיותרות, ויש ללמוד מייתור זה
12 שכָּל אדם **שֶׁיֵּשׁ לוֹ טָהֳרָה** [היינו ישראל] **יֵשׁ לוֹ** גם **טוּמְאָה, וְכָל** אדם
13 **שֶׁאֵין לוֹ טָהֳרָה** [היינו עובד כוכבים] **אֵין לוֹ טוּמְאָה.** ועובדי כוכבים
14 אין להם טהרה, שנאמר בפרשת מי חטאת 'וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי
15 יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה' (שם יט ט), ועל כן אין להם טומאה.
16 מקשה הגמרא: **וְאִימָּא** – ושמא תאמר **שְׁטָהֳרָה הוּא דְּלָא הָוְיָא לֵיהּ**
17 – אין לו לעובד כוכבים, אבל **טוּמְאָה הָוְיָא לֵיהּ** – יש לו, שאין
18 הפסוק מיותר לדרשה האמורה.
19 הגמרא מביאה פסוק אחר: **אָמַר קְרָא** (שם יט ב) **'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא**
20 **יִתְחַטָּא'**, והרי יש ייתור בפסוק זה, שהיה יכול לומר רק 'ואיש אשר
21 לא יתחטא', ללמדנו שרק מי שיכול להתחטא ולהיטהר, הוא יכול
22 גם להיטמא, ולהוציא עובדי כוכבים.
23 הסבר אחר לדרשה שאין לגוי נזירות: **רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר,**
24 באמת הטעם שאין לעובדי כוכבים נזירות הוא משום שאין להם
25 אב, כאמור לעיל, ואף שיש להם אב לגבי סתם ירושה, מכל מקום
26 **שַׁאנִי הָכָא** שאין הדבר תלוי בסתם ירושה, אלא אם מוריש לבנו
27 את עבדיו, וירושה זו אין להם, **דְּאָמַר קְרָא** (ויקרא כה מו) **'וְהִתְנַחַלְתֶּם**
28 **אוֹתָם** [את עבדיכם הכנענים] **לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה'**, ויש
29 לדרוש ולומר, אתם מנחילים את העבדים לבניכם אחריכם, ולא
30 עובדי כוכבים [וטעם הדבר שעובד כוכבים אינו מוריש את עבדיו
31 לבנו, משום שאין גוף העבד קנוי לעובד כוכבים כפי שהוא קנוי
32 לישראל]. ומעתה דורשים, **כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַחֲלָה**, דהיינו ישראל,
33 שיורש מאביו את עבדיו, **יֵשׁ לוֹ טוּמְאָה** האמורה בפרשת נזיר
34 [היינו יש לו נזירות], **וְכָל שֶׁאֵין לוֹ נַחֲלָה**, היינו עובד כוכבים שאינו
35 מוריש לבנו את עבדיו, **אֵין לוֹ טוּמְאָה** האמורה בפרשת נזיר, והיינו
36 שאין לו נזירות.
37 הגמרא מקשה: **אִי הָכִי** שהדבר תלוי בנחלה, **עֲבָדִים** שגם הם אינם
38 מורישים לבניהם את עבדיהם **נַמִּי לֹא** יהיו בפרשת נזירות, והרי
39 למדנו לעיל שעבדים יכולים להיות נזירים, והם נלמדים מפסוק
40 מיוחד של 'ואמרת אליהם'. ומוכח שאין הנזירות תלויה בירושת
41 עבדים [נחלה], ונדחו דבריו של רב אחא בר יעקב.
42 הגמרא מביאה ישוב על הקושיא הראשונה (לעיל ע"א) מדוע אין
43 מרבים עובד כוכבים לקבלת נזירות כמו שמרבים עובד כוכבים
44 לענין ערכין: **אֶלָּא אָמַר רָבָא, כִּשְׁלָמָא גַּבֵּי עֲרָכִין שֶׁנֶּאֱמַר** שם בפסוק
45 **'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'** יש לדרוש ולמעט שדווקא **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲרִיכִין וְאֵין**
46 **הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַעֲרִיכִין, וְכוֹל לֹא יְהוּ** העובדי כוכבים **נֶעֱרָכִין** [שלא
47 יהיה אפשר להעריך בהם], **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ' [אִישׁ], ויש לרבות**
48 מ'איש' שאף שאינם מעריכין מכל מקום הם נערכים, **הָכָא** בפרשת
49 נזירות, אם נרצה לדרוש כפי שדרשנו בפרשת ערכין, נצטרך
50 לדרוש **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹזְרִין וְגם מְבִיאִין קָרְבָּן** נזירות בסיום הנזירות,
51 **וְאֵין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נוֹזְרִין וּמְבִיאִין קָרְבָּן** נזירות. **וְכוֹל אַף לֹא יְהוּ**
52 העובדי כוכבים **נְזִירִין בְּלָל** [אפילו בלא קרבן], **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ'**
53 ויש לרבות מ'איש' שאף שאין העובדי כוכבים נוזרים ומביאים
54 קרבן, מכל מקום הם יכולים להיות נזירים בלא קרבן, **אָמְרִי, אִי**
55 **מִשּׁוּם** למעט **קָרְבָּן** בא הפסוק, **לָאו מֵהָכָא נָפְקָא לֵיהּ** שאינם מביאים
56 קרבן, **אֶלָּא מֵהָתָם** – מדרשה אחרת, שנאמר בפסוק **'לְעֹלָה'** ודרשו
57 בברייתא **פָּרָט לִנְזִירוּת דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי**, ואין צורך בפסוק של
58 'בני ישראל' לומר שעובדי כוכבים אינם מביאים קרבן נזירות, ועל
59 כרחך שיש למעט ממנו שאין עובדי כוכבים יכולים להיות נזירים
60 כלל.
61 הגמרא מבררת אם יש אופן אחר לדרוש את הפסוקים האמורים
62 בנזירות: **אַיְּמָא** שיש לדרוש מ'בני ישראל' שדווקא **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**
63 **נוֹזְרִין נְזִירוּת עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים נוֹזְרִים נְזִירוּת עוֹלָם, וְכוֹל**
64 **לֹא יְהוּ** העובדי כוכבים **נְזִירִים** כלל [ואף לא נזירים לשעה], **תַּלְמוּד**
65 **לוֹמַר 'אִישׁ'** שעובדי כוכבים יכולים להיות נזירי שעה.
66 דוחה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִי כְּתִיב** בפסוק **נְזִיר עוֹלָם**, שנעמיד
67 בכך את הפסוקים, ונמעט רק אותה מעובדי כוכבים, אלא ודאי יש
68 למעטם מנזירות לגמרי.
69 שואלת הגמרא: **אַיְּמָא** שיש לדרוש מ'בני ישראל' שדווקא **בְּנֵי**
70 **יִשְׂרָאֵל מְדִירִין** את **בְּנֵיהֶם בְּנָזִיר** [שיכולים האבות לקבל נזירות עבור
71 בניהם, ולא רק על עצמם] **וְאֵין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מַדִּירִין** את **בְּנֵיהֶם**
72 **בְּנָזִיר, יָכוֹל לֹא יְהוּ** העובדי כוכבים **נְזִירִים** כלל, אף לא הם עצמם,
73 **תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ'** לרבות שיכולים הם לקבל נזירות על עצמם.
74 דוחה הגמרא: **הָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** שמה שאב מדיר את בנו בנזיר
75 **הֲלָכָה** למשה מסיני **הִיא בְּנָזִיר**, ולא יתכן שיהא פסוק שממעט
76 הלכה זו, שתנהג רק בישראל ולא בעובדי כוכבים, שלא יתכן
77 שיש פסוק שבא ללמדנו היכן הלכה נוהגת.
78 שואלת הגמרא: **אַיְּמָא** שיש לדרוש מ'בני ישראל' שדווקא **בְּנֵי**
79 **יִשְׂרָאֵל מְנַלְּחִין עַל נְזִירוּת אֲבִיהֶן**, אם אמר הריני נזיר על מנת
80 שאגלח על מעות שהשאיר אבא, כמבואר לעיל (ל.), **וְאֵין הָעוֹבְדֵי**
81 **כּוֹכָבִים מְנַלְּחִין עַל נְזִירוּת אֲבִיהֶן,**

אגרות קודש

ב"ה, י"ט מ"ח, תש"כ

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מדות

מו"ה חיים שאול שי'

שלום וברכה!

... במ"ש אודות העזר הדרוש בהנהלת הישיבה אחי תמימים - כבר מלתי אמורה זה כ"פ, אם בפירוש או ברמז שקוף, אשר אין עליו להניח אפילו חלק מזכותו בהנהלת הישיבה הק' כמובן וגם פשוט, אלא שעליו להשתדל שהענינים הטכנים יתנהלו ע"י אחרים דוקא וק"ל - ע"י השגחתו באופן דמרחף ולכל היותר דנכנס ויוצא. ועד"ז הוא גם בהנוגע להשגיח על הכתות, וכשיסדר שכל פרטי הענינים, בהנוגע לפועל, יעשו ע"י אחרים רק שיקבל הוא דו"ח וכו' - בודאי שיתוסף בחשק ורצון שלו ובבריאות גם כפשוטה, ויוכל להקדיש כל מרצו להתפתחות הישיבה. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.